

'HET CONCILIE WAS EEN' RELIGIEUS GEBEUREN'

(Foto: Peter van Mulken)

Op zondag 18 maart was Henk Witte te gast in het Geloofsgesprek, een interview van Leo Fijen, die met hem sprak over het Tweede Vatcaans Concilie. Henk Witte is hoogleraar aan de Faculteit Katholieke Theologie (FKT).

Spannend

Witte volgde Vaticaanum II als jonge jongen. "Ik zat nog op school en Vaticaanum II was heel spannend." 's Avonds om vijf voor zeven zond de KRO elke dag op de radio het 'Conciliejournaal' uit. Die sfeer is blijven hangen. Tijdens het Concilie zaten 2500 concilievaarders te vergaderen. En je deed mee. Je volgde het, omdat je erop betrokken was. Voor de inhoud was ik te jong. 15 of 16, maar dat er iets aan het gebeuren was, kreeg je volop mee."

'Bij de dag brengen'

"Het Concilie was het initiatief van paus Johannes XXIII, drie maanden nadat hij paus was geworden. Hij constateerde dat er iets moest gebeuren om de Kerk bij de tijd te brengen. 'Aggiornamento' betekent letterlijk 'bij de dag brengen'. Het gaat er om de Kerk bij 'vandaag' te brengen."

"Dat was het vandaag van toen. Elke tijd opnieuw moet de Kerk zich met de actualiteit uiteenzetten. Het bij de tijd brengen van de Kerk is daarom nooit af. Als de tijd en de context veranderen, moet je dat weer opnieuw doen. Het gaat er om dat de Kerk haar boodschap zo brengt dat de wereld er iets mee kan. Een ander belangrijk punt was dat de paus iets wilde doen aan de verdeeldheid van de Kerken. Hij wilde een Concilie om te werken aan herstel van de eenheid."

Uitleg

"In de tijd na het Concilie is er, ten tijde van de polarisatie, heel wat strijd geweest omtrent de uitleg van Vaticaanum II. Dat zit hem in de teksten zelf en in de aard van de vergadering. Nogmaals, er waren 2500 bisschoppen bijeen die verschillende standpunten hadden en uitwisselden. En dat komt allemaal bij elkaar in die teksten."

Kerk in de wereld

Met Vaticaanum II vernieuwde de Kerk zich. "Ja, de vorm kon anders. Niet de inhoud. Bedenk dat de Kerk sinds ongeveer 1500 in een defensief leefde. De Reformatie riep de vraag op welke kerk de ware Kerk was. En toen in Europa nationale staten ontstonden werd de Kerk wel gezien als buitenlandse inmenging in nationale aangelegenheden. De Kerk moest voor haar eigen vrijheid vechten en hield in die situatie de wereld en haar invloed op afstand."

Met Vaticaanum II kiest de Kerk voor een andere houding. Zo blijkt onder meer uit de constitutie Gaudium et spes, vreugde en hoop. De tekst daarvan begint met de nauwe verbondenheid van de Kerk met de wereld: "De vreugde en de hoop, het leed en de angst van de hedendaagse mens, vooral van de armen en van alle lijdenden, zijn ook de vreugde en de hoop, het leed en de angst van Christus' leerlingen; en er is niets echt menselijks, of het vindt weerklank in hun hart."

Witte: "Het gaat om de Kerk in de wereld. En wat er buiten de Kerk gebeurt is nooit alleen bedreiging of kwaad, omdat God in de wereld aan het werk is."

Het handelen van God

"De eerste jaren is Vaticaanum II vooral met de Kerk bezig, niet zozeer vanuit de organisatie en structuur, maar vanuit de vraag hoe wij gesitueerd zijn in het handelen van God. In latere jaren komt er ook een fundamentele bezinning op God, zoals in de constitutie Dei Verbum, waarin wordt aangegeven dat God ons deigenoot wil maken, ons wil ontmoeten en in zijn Naam bij elkaar wil brengen."

"Het Concilie is vanuit zijn aard een luisteren geweest naar wat God in deze tijd te zeggen heeft. Als je wil weten hoe je het evangelie in de wereld van vandaag moet verkondigen, moet je eerst heel goed luisteren naar het evangelie en Gods bedoeling."

De vergaderingen van het Concilie begonnen elke dag met een eucharistieviering. Het Concilie was een religieus gebeuren. Er werd vergaderd vanuit een biddende houding en contact zoeken met God."

Gemeenschap

De teksten van Vaticaanum II zijn 'gemeenschapsteksten', vertelt Witte. "In een constitutie geeft de gemeenschap aan wie zij is en wat haar te doen staat. Je moet die teksten dus lezen vanuit de gemeenschap en met het oog op de gemeenschap. Liefst samen. Dan zijn ze bijna een soort van gewetensonderzoek van de gemeenschap. Lukt het ons namelijk om eenheid in verscheidenheid te zijn? Lukt het ons om elkaar vast te houden? Lukt het als gemeenschap teken en instrument van de vrede en de eenheid in de wereld te zijn? Je moet het dus met elkaar doen."

Veelheid van klanken

En welke vragen stelt Vaticaanum II aan de persoon Henk Witte? "Het Concilie is een vorm van meditatie. Je leest niet zomaar door de teksten heen. Elke tekst zit, vanuit de aard van de vergadering, boordewol 'stemmen'. Het is een veelheid die naar harmonie groeit. Dat is de Kerk. Het is zoeken naar die harmonie in de veelheid van klanken. De theoloog in mij probeert dat te doen."

Daphne van Roosendaal

Het interview met Henk Witte van 18 maart 2012 is te bekijken via de website van Omroep RKK (www.rkk.nl), zoals ook het Geloofsgesprek met mgr. Van den Hende over de actuele betekenis van Vaticaanum II (8 januari 2012).

In 2012 wordt in samenwerking met Omroep RKK een serie Geloofsgesprekken uitgezonden naar aanleiding van 50 jaar Vaticaanum II. Volg hiervoor de website van het bisdom.